

Maa- ja metsätalousministeriö

LAUSUNTO 7.5.2018

kirjaamo@mmm.fi

Maa- ja metsätalousministeriö on varannut Keskuskauppakamarille mahdollisuuden lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi elintarvikemarkkinalaiksi. Keskuskauppakamari lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi elintarvikemarkkinalaki. Laissa säädettäisiin elintarvikemarkkinavaltuutetusta. Valtuutettu voisi antaa muun muassa elintarvikeketjun toimintaan liittyviä suosituksia, lausuntoja ja ehdotuksia. Lisäksi hän voisi hakea tuomioistuimelta kohtuutonta ehtoa tai menettelyä taikka hyvän liiketavan vastaista tai muutoin toisen elinkeinonharjoittajan kannalta sopimatonta menettelyä koskevaa kieltoa.

Keskuskauppakamari toteaa, ettei elintarvikemarkkinalain säätäminen ole linjassa hallituksen linjaaman sääntelyn purkutavoitteen kanssa. Ehdotetun lain osalta tämä on erityisen hälyttävää sen vuoksi, ettei ehdotetun lain sisältö tuo lisäarvoa elinkeinoelämän sääntely-ympäristöön. Jo voimassa olevan lainsäädännön (laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa 1061/1978) mukaan elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi perustettu rekisteröity yhdistys, kuten MTK, voi saattaa hyvän liiketavan vastaista tai muutoin toisen elinkeinonharjoittajan kannalta sopimatonta menettelyä koskevan asian markkinaoikeuden ratkaistavaksi.

Lautakunta toteaa, että mahdollisesti säädettävässä laissa tulee edellyttää, että elintarvikemarkkinavaltuutetun tulee olla oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö. Lisäksi Keskuskauppakamari kiinnittää huomiota mahdollisen huomautuksen saavan asianosaisen oikeusturvaan, jolta osin säännökset ovat puutteelliset.

Vaikutusarviointi

Keskuskauppakamari huomauttaa, että lain vaikutusarviointi on tehty yksipuolisesti. Esimerkiksi vaikutukset yrityksiin -osiossa ei ole otettu huomioon sitä mahdollisuutta, että yksi mahdollinen

vaikutus esitetyllä lailla saattaisi olla se, että päivittäistavarakaupan alan toimijat lisäävät ostojaan ulkomailta korvaten niillä kotimaisten toimijoiden tuotteita.

Esityksessä todetaan aivan oikein, että esitys saattaa lisätä tarvetta dokumentoida toimenpiteet entistä tarkemmin erityisesti mahdollista valtuutetun valvontaa tai tietopyyntöjä varten. Tältä osin esityksestä puuttuu maininta siitä, että tällainen lisädokumentointi lisää elinkeinonharjoittajan kustannuksia. Elinkeinonharjoittajan kustannusten nousu merkitsee käytännössä kuluttajahintojen nousua.

Ehdotus lisäisi julkisen talouden menoja. Keskuskauppakamari korostaa, että Suomen julkisia menoja tulisi johdonmukaisesti karsia eikä lisätä.

Itsesääntely

Elintarvikeketjun kauppatapalautakunta perustettiin nykymuodossaan 15.3.2017. Lautakunta toimii Keskuskauppakamarin yhteydessä, koska Keskuskauppakamarilla on pitkä ja laaja kokemus elinkeinoelämän itsesääntelyssä. Ensimmäinen itsesääntelytoimielin perustettiin Keskuskauppakamariin jo yli sata vuotta sitten. Nykyään Keskuskauppakamarin yhteydessä toimii lukuisa joukko erilaisia elinkeinoelämän itsesääntelytoimielimiä. Lisäksi Keskuskauppakamarilla on useita lakiin perustuvia tehtäviä hoidettavanaan.

Käytännössä esitetty laki tarkoittaisi, että elintarvikemarkkinavaltuutetun toimivalta olisi päällekkäinen kauppatapalautakunnan toiminnan kanssa. Tällaisessa tilanteessa Keskuskauppakamarissa toimivassa elintarvikeketjun kauppatapalautakunnalla ei olisi itsenäistä roolia. Päällekkäinen toimivalta olisi epätarkoituksenmukainen senkin vuoksi, että kauppatapalautakunnan ratkaisuun tyytymätön osapuoli veisi suurella todennäköisyydellä lautakunnan ratkaiseman asian uudelleen elintarvikemarkkinavaltuutetun ratkaistavaksi. Keskuskauppakamari korostaa, että itsesääntelytoimielimen tulee ensisijaisesti toimia sellaisella alueella, jossa ei ole viranomaistoimivaltaa. Päällekkäinen toimintakenttä olisi myös kustannustehokkuudeltaan heikko ratkaisu.

Keskuskauppakamari katsoo, että jos esitetty elintarvikemarkkinavaltuutetun virka perustettaisiin, itsesääntelylle eli elintarvikeketjun kauppatapalautakunnan toiminnalle ei olisi tarvetta, koska sille ei jäisi itsenäistä toimintakenttää. Jos kuitenkin katsottaisiin, että elintarvikemarkkinavaltuutetusta huolimatta lautakunnalle olisi tarvetta, lautakunnasta tulisi säätää lailla. Tällöin olisi säädettävä myös

siitä, miten sen rahoitus järjestetään. Lisäksi tällöin lautakunnalla tulisi olla täysin oma toimintakenttä ja päätoimiset esittelijät.

Itsesääntelyn piirteet ja käytännön toteutus elintarvikealalla

Itsesääntelylle, kuten kauppatapalautakunnalle, tyypillisiä piirteitä ovat nopeus, yksinkertaisuus, joustavuus, kustannustehokkuus ja vähäinen byrokratia. Lisäksi elintarvikeketjun kauppatapalautakunnassa oleva laajapohjainen asiantuntemus on yksi itsesääntelyn vahvuuksista. Lautakunnassa on jäsenenä kolme tohtorin tutkinnon suorittanutta henkilöä, joista kaksi on professoreja ja yksi oikeusministeriön lainsäädäntöneuvos. Lisäksi lautakunnassa on myös kaupan, alkutuotannon, teollisuuden ja taloudellisten asioiden syvällistä asiantuntemusta.

Kauppatapalautakunnan toimintatapa vastaa normaalia siviilioikeudellista käsittelyä ja myös muissa vastaavanlaisissa lautakunnissa noudatettavaa menettelyä. Kuulemisperiaate on yksi tärkeimmistä periaatteista. Vastaajalle varataan aina mahdollisuus tulla kuulluksi käsiteltävässä asiassa. Toisin kuin hallituksen esitysluonnoksesta voi ymmärtää, asian käsittely lautakunnassa ei kuitenkaan raukea, vaikka vastaaja pysyisi passiivisena. Lautakunnan sääntöjen mukaan, kun vastauksen antamiselle asetettu määräaika on kulunut umpeen, lautakunta ottaa asian viipymättä käsiteltäväkseen ja ratkaisee sen. Lautakunta voi myös oma-aloitteisesti hankkia tarpeelliseksi katsomaansa lisäselvitystä asiassa. Tähän mennessä käsitellyissä tapauksissa vastaaja on aina toimittanut vastauksen lautakunnalle.

Kauppatapalautakunta on toimintavuotensa aikana antanut kolme luottamuksellista lausuntoa, kaksi suositusta ja yhden kannanoton valikoimajaksoista. Suositukset ovat käsitelleet säilyvyysaikaa koskevaa sopimusehtoa päivittäistavarakaupan sopimuksissa sekä kirjallisia sopimuksia ja sopimusten yksipuolista muuttamista. Lautakunnan antamat lausunnot ovat olleet maksuttomia lausunnonpyytäjälle, eikä lausunnon pyytäminen ole edellyttänyt etukäteistä rekisteröitymistä. Alan toimijat ovat kokeneet menettelytavat joustavina ja lautakunnan helposti lähestyttävänä. Lisäksi lautakunta on voinut reagoida sille osoitettuihin asioihin nopealla aikataululla ja käytännönläheisellä otteella. Käsitellyissä tapauksissa on voitu ottaa huomioon kunkin tapauksen erityispiirteet.

Ensimmäisen toimintavuotensa aikana lautakunta on myös luonut sähköpostiosoitteen ekka@chamber.fi, jonne elinkeinonharjoittajilla on ollut mahdollisuus vapaamuotoisesti ja anonyymisti lähettää tietoa elintarvikeketjun epäkohdista. Lautakunnan toiminta on ollut poikkeuksellisen aktiivista ja tuloksellista verrattaessa sitä esimerkiksi mihin tahansa

viranomaistoimintaan. Lisäksi sen saama palaute ja kiinnostus sitä kohtaan myös kansainvälisellä tasolla on ollut yksinomaan myönteistä.

Keskuskauppakamari korostaa, että vain itsesääntelyssä asioita voidaan käsitellä anonyymisti. Viranomaistoiminnassa on vahva julkisuusperiaate, joten lautakunnan nykyisen kaltaista anonyymiteetin suoja ei viranomaistoiminnassa voida järjestää. Tuottajalle on tyypillistä, että se on taloudellisesti riippuvainen tietystä kauppakumppanista, kuten kaupan ketjusta tai elintarviketeollisuusyrityksestä, jolloin sen tarve anonyymiin käsittelyyn on ilmeinen. Itsesääntelyssä yksittäisen tuottajan asema on paljon turvatumpi ja vahvempi kuin viranomaisten kanssa toimittaessa.

Juho Romakkaniemi
toimitusjohtaja
Keskuskauppakamari